

Domestic Violence & Cycle of Violence: Review Study

Alpaslan Kelleci^{1,a,*}

¹ Institute of Social Sciences, Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 17/11/2022

Accepted: 30/05/2023

ABSTRACT

Domestic violence is a widespread social problem with a long history. This problem affects individuals negatively physically, psychologically, sexually or economically. The reason why domestic violence, which has a very old origin, has survived until today, stems from the cycle of violence. With this study, it was aimed to prevent the cycle of violence by increasing awareness of the types of domestic violence and the factors that cause this violence. Systematic review method was used in the study and 19 articles related to the subject were included in the study. In the research findings, it was seen that there are four types of domestic violence as physical, economic, sexual and economic violence. Again, it is among the findings that the cycle of violence is divided into three headings: the cycle of violence seen between spouses, the cycle of violence that is passed on from generation to generation through social learning, and the transformation between types of violence. As a result, unless the cycle of violence common in society is prevented, violent behavior will not be prevented. In this context, knowing the risk factors that lead to violence will be useful in preventing the cycle of violence.

Keywords: Family, Violence, Domestic Violence, Cycle of Violence

Aile İçi Şiddet ve Şiddet Döngüsü: Bir Alanyazın Derlemesi

ÖZ

Aile içi şiddet, toplumda yaygın olarak görülen ve geçmişi oldukça eski kökleşmiş bir toplumsal sorundur. Bu sorun bireyleri fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik yönden olumsuz etkilemektedir. Kökeni oldukça eski olan aile içi şiddetin günümüze kadar gelerek varlığını sürdürme sebebi ise şiddet döngüsünden kaynaklanmaktadır. Bu çalışma ile aile içi şiddet türleri ve bu şiddete yol açan faktörlerin bilinirliğinin artırılarak şiddet döngüsünün önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmış ve konu ile ilgisi bulunan 19 makale çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma bulgularında aile içi şiddet türlerinin fiziksel, ekonomik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak dört türü olduğu görülmüştür. Yine şiddet döngüsünün ise eşler arasında görülen şiddet döngüsü, sosyal öğrenmeyle yaşanan kuşaktan kuşağa aktarılan şiddet döngüsü ve şiddet türleri arasında yaşanan dönüşüm olmak üzere üç başlığa ayrıldığı elde edilen bulgular arasındadır. Sonuç olarak toplumda yaygın olarak görülen şiddetin oluşturduğu döngünün önüne geçilmedikçe şiddet davranışının önüne geçilmeyecektir. Bu kapsamda şiddete yol açan risk faktörlerinin bilinmesi, şiddet döngüsünün önlenmesi açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Şiddet, Aile İçi Şiddet, Şiddet Döngüsü

Süreç

Geliş: 17/11/2022

Kabul: 30/05/2023

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution 4.0
International License

^a shualp2019@outlook.com

<https://orcid.org/000-0002-7477-8531>

How to Cite: Kelleci, A, (2023) Domestic Violence & Cycle of Violence: Review Study, CUJOSS, 47(1): 87-97

Giriş

Şiddet ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve eğitim seviyelerine göre farklılık göstermekle birlikte hemen her toplumda oldukça yaygın görülen bir kavramdır. Oldukça köklü bir kavram olan ve hemen her toplumda görülebilen şiddetin nasıl günümüze kadar geldiği ise merak konusu oluşturmaktadır. Çocukluk döneminde birey aynı yaştaki çocuklar tarafından akran şiddetine maruz kalırken günümüz sosyal medya ortamında ise siber zorbalığa maruz kalabilmektedir. Şiddet davranışının aile bireyleri arasında görülen formu ise aile içi şiddeti oluşturmaktadır. Birey içinde bulunduğu mahallede yaşayanlar tarafından da şiddete maruz kalırken okul ortamında ise sınıf arkadaşları tarafından ya da öğretmen ve müdür gibi otorite figürü tarafından şiddete maruz kalabilmektedir. Şiddet yalnızca çocukluk çağında görülecek kadar dar bir kavram değildir. Nitekim yetişkinlik dönemine gelen ve çalışma hayatına atılan birey iş yerinde çalışma arkadaşları ya da işvereni tarafından iş yeri şiddetine yani mobbinge maruz kalır. Yaşlılık döneminde de şiddet olgusuyla karşılaşmakta bu dönemde yaşlı bireylerin bakıma muhtaç konumda olması özellikle şiddet mağduru olmalarına yol açmaktadır. Bu dönemdeki yaşlı bireyler ailede ya da bakım veren kurumda genellikle bakım verici tarafından şiddete uğramaktadır. Görüldüğü üzere şiddet davranışı yaşamın farklı evrelerinde görülebilen, farklı ortamlarda ve farklı kitle ya da kişiler tarafından gerçekleştirilebilen oldukça geniş bir olgudur.

Aile içinde görülen şiddet türleri farklı boyutlarda ele alınmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü şiddet türlerini kişinin kendine uyguladığı şiddet ve başkalarına uyguladığı şiddet olarak iki boyutta ele almıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002). Polat (2016) ise şiddet türlerini çocuğa, kadına, yaşlıya, engelliye yönelik şiddet, Akranlar ya da Kardeşler arasında yaşanan şiddet, Flört aşamasında görülen şiddet ve LGBT bireylere yöneltilen şiddet olarak sınıflamıştır. Limnili ve Özçakar (2017) ise şiddet türlerini fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet olarak 4 başlık altında ele almıştır. Bu alanyazın çalışmasında da şiddet türleri daha kapsayıcı olması nedeniyle fiziksel, ekonomik psikolojik ve cinsel şiddet olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın odak noktasını aile içerisinde görülen şiddet döngüsü oluşturmaktadır. Şiddet döngüsü bilinirse ve bu döngünün önüne geçilebilirse şiddetin devamlılığı engellenmiş olacaktır. Bu yoldan hareketle çalışmada Walker (2019)'in aile içerisinde eşler arasında görülen şiddet döngüsü sınıflaması, sosyal öğrenme kuramı ile çocuğun aile ebeveynlerini rol alması ve rol modelin davranışını gözlemlemesi sonucu öğrenerek kuşaktan kuşağa aktardığı ve bir döngü oluşturduğu sosyal öğrenmeyle şiddet döngüsü dâhil edilmiştir. Bir diğer dahil edilen aile içi şiddet döngüsü türü olarak ise yine şiddet türleri arasında yaşanan dönüşümdür. Nitekim şiddet türleri birbirini tetikleyebilmekte ve birbirinin yerine geçebilmektedir. Bu doğrultuda konu ile ilgisi bulunan literatürdeki çalışmalar taranarak kavramsal çerçeve

oluşturulmuş ve elde edilen veriler sistematik şekilde derlenerek çalışma oluşturulmuştur.

Aile

Aile, toplumun en küçük kurumunu oluşturmaktadır (Kaya, 2012). Heteronormatif sistemin kabul ettiği şekli ile kadın ve erkeğin karşılıklı bağ kurarak evlenmesi ve bu evliliğe devlet organlarınca resmiyet kazandırılmasıyla aile kurumu oluşur. Birey içinde bulunduğu aile ortamında doğar, büyür, yetişir ve topluma uyum sağlar. Bu sebeple içinde bulunulan topluma ait değer yargıları, normlar, toplumun bireyden beklediği beklentiler ve toplumun bireye yüklediği roller yine aile içerisinde sosyalleşme süreci içerisinde öğrenilir (Bayhan, 2012). Aile içerisinde cinsiyetin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi biyolojik cinsiyettir ve fiziksel görünüşteki farklılıklarla ilintilidir. Bireyin kadın ya da erkek olmasını ifade eder ve nesnel farklılıktır. İkincisi toplumsal cinsiyettir. Toplumun cinsiyetlere yüklediği anlamlardan oluşur ve bu cinsiyetlere yüklediği rolleri ifade eder (Can, 2013). Bu kapsamda evlenen çiftlere toplum tarafından kadınlık-kocalık rolleri yüklenir. Bu roller birer toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolü, toplum tarafından oluşturulan kadın ve erkekte beklenen roller, görevler ve sorumluluklardır (Dökmen, 2009). Toplumsal cinsiyet rolü kapsamında toplum tarafından erkeğe yüklenen roller arasında işe girip çalışmak, evini geçindirmek sayılabilir. Kadına yüklenen roller ise daha çok ev içerisinde. Bu roller arasında temizlik yapmak, yemek yapmak, çamaşır yıkamak sayılabilir (Mavili-Aktaş, 2006).

Cinsiyet bağlamında ayrımcılığı artıran ya da azaltan da gündelik hayat pratiğinde bu rollerden doğan sorumlulukların dağılım ve paylaşımıdır. Özellikle bu dağılım ve paylaşım hep bir kesimin çıkarına işleyecek biçimde konumlandırılmışsa onu daha fazla özgür kılıp, fırsatlara erişimini olanaklı hale getirirken, diğer kesim içinde aynı oranda kısıtlayıcı olabilmekte ve birçok yönden dezavantajlı duruma karşı karşıya bırakabilmektedir (Koca, 2021).

Aile, cinselliğin toplumsal açıdan uygun görülen ve kabul edilebilir formunu oluşturan kurumdur. Bu kapsamda üreme işlevini yerine getirerek insan neslinin devamını sağlamak gibi bir işleve de sahiptir (Kır, 2011). Bu işlevi yerine getiren ve çocuk sahibi olan kadına ve erkeğe toplum tarafından eş rolünün yanında yeni roller biçilir ve onlar artık birer ana ve babadır. Anne çocuğu besleyen bakımını sağlayan konumda iken babanın rolü yine ekonomik açıdan değerlendirilmiş ve çocuğun gereksinimlerinin karşılanması için gerekli gelirin kazanılması olarak düşünülmüştür (Dökmen, 2009).

Şiddet

Dünya Sağlık Örgütüne göre şiddet, Bireyin kendisine yönelttiği ya da bir gruba, topluma yöneltilen yaralayıcı, ölümlü sonuçlanabilen, psikolojik açıdan tahribata yol

açabilecek, bireyin fiziksel ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyebilecek her türlü bilinçli kuvvet ya da güç ve baskı uygulayıcı eylemler olarak tanımlanmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2002).

Bir toplumda sergilenen davranışın şiddet olarak kabul edileceği o toplumun inançlarına ve değer yargılarına göre değişiklik gösterebilir. Nitekim bir toplumda şiddet olarak kabul edilen bir davranışın başka bir toplumda şiddet değilmiş gibi algılandığını görmektediriz. Özellikle geri kalmış toplumlarda şiddet olarak yalnızca fiziksel şiddet akla gelmektedir. Bu algının oluşmasında toplumun kültürel yapısının gelenek ve göreneklerinin de şüphesiz etkisi büyüktür (Kocacık, 2001). Örneğin ayak ayak üstüne atmak Batı'da çok yaygınken Türkiye'de özellikle aile büyüklerinin karşısında ayak ayak üstüne atmak saygısızlık olarak algılanır.

Şiddetin Türleri

Polat (2016), "Şiddet" isimli makalesinde şiddete maruz kalan bireyler açısından şiddeti 8 başlık altında toplamıştır. Bunlar: Kadına, çocuğa, yaşlıya uygulanan şiddet, çocuğun akranları arasında görülen şiddet, kardeşlerin birbirine uyguladığı şiddet, sevgililer arasında görülen şiddet, engelli bireye yöneltilen şiddet ve LGBT bireylere uygulanan şiddet olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama şiddetin uygulandığı kişiler açısından değerlendirmeyi içerir.

Limnili ve Özçakar'ın (2017) hazırladığı "Farklı Boyutlarıyla Şiddet" isimli derleme makalesinde ise şiddet; Fiziksel şiddet, ekonomik şiddet, Cinsel şiddet ve Psikolojik şiddet olarak 4 başlık altında incelenmiştir. Bu yazımızda da şiddet türleri; fiziksel, ekonomik, cinsel ve psikolojik olmak üzere 4 başlık içerisinde değerlendirilecektir.

Fiziksel Şiddet

Bir kişinin bir başka kişiye karşı doğrudan fiziksel teması ile ya da herhangi bir araç kullanılması neticesinde uyguladığı her türlü tehdit edici, baskı kurucu ve sindirmeye yönelik davranışları olarak tanımlanabilir (Limnili ve Özçakar, 2017). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere şiddet davranışı, bıçak, silah, kemer, kaynar suyla haşlama vb. gibi bir alet kullanarak gerçekleştirilebileceği gibi vurma tokat-yumruk atma, saçını çekme çimdik atma gibi herhangi bir alet kullanmadan doğrudan temas ile de gerçekleştirilebilmektedir (Adak, 2000). Böyle bir şiddet türünün belirtileri morluk, haşlanma, kesik gelişimsel bozukluk gibi gözle görülebilir olduğu için kolay teşhis edilebilir ve bu sebeple en fazla toplumda bilinir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

Vahip ve Doğanavşargil'in (2006) Psikiyatri polikliniğine başvuran hastalara uyguladıkları çalışmalarında, fiziksel şiddet mağdurlarının %63'ünde çocukluk döneminde fiziksel kötüye kullanım durumuna maruz kaldığını, %62'sinde eşi tarafından şiddet uygulandığını, %42' sinde çocukluk döneminde ve evlilik hayatında fiziksel şiddete maruz kaldığını, %21'inde

sadece çocukluk döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını, %20'sinde yalnızca evlilik döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını, %17'sinin ise herhangi bir fiziksel şiddet türüne maruz kalmadığını ifade etmiştir. Yapılan bu çalışmanın dikkat çeken kısmı ise psikiyatri polikliniğine başvuran insanların %17'sinin şiddet mağduru olmamasıyla birlikte %83'ünün çocukluğunda, evliliğinde ya da hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddet mağduru olduğunun saptanmış olmasıdır. Bu ise bizi şiddetin toplumda ne kadar yaygın bir olgu olduğu sonucuna götürmektedir. Ayrıca fiziksel şiddet davranışı bireyin ileride farklı psikolojik ya da psikiyatrik sorunlar yaşamasına yol açabilmektedir.

Aile içerisinde görülen fiziksel şiddet erkeğin kadına uyguladığı şiddet olarak özdeşleşmiş olmasına rağmen kadın tarafından erkeğe yönelik de fiziksel şiddet uygulanmaktadır. Ancak yapılan çalışmalara bakıldığında kadının erkeğe uyguladığı fiziksel şiddet genellikle sınırlı tutulmuştur (Adak, 2013).

Adak'ın (2013) hazırladığı "Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet" isimli çalışmasında erkeğe yönelik şiddete dair yeterli bilginin olmamasının iki sebebi bulunduğu ifade edilmiştir. İlk olarak Adak, fiziksel şiddete uğrayan erkeğin polise ihbarda bulunur ise kaydı tutulduğunu ancak şiddete uğradığı halde polise başvurmayan erkeklerin de bulunduğunu ifade eder. İkinci olarak ise şiddete maruz kalan erkeklerin hastaneye tedavi görmek için başvurduğu zaman kaydının tutulduğunu ancak şiddete uğradığı halde herhangi bir tedavi hizmetine başvuru yapmayan erkeklerin de bulunduğunu belirtmiştir. Tüm bu sebepler neticesinde şiddete uğrayan erkeklerin tamamına ulaşılammakta özellikle erkek tarafında da bu durum utanç verici görüldüğü için gizli tutulmaktadır.

Ekonomik Şiddet

Cinsiyet açısından ataerkil toplum yapısında daha çok kadının maruz kaldığı bir şiddet türüdür. Bu kapsamda kadına yönelik ekonomik şiddet, kadının ekonomik etkinliklerden mahrum bırakılması, istemediği işlerde çalışmaya zorlanması, çalışmak isteyen kadının çalışmasının engellenmesi, kadının maddi açıdan yoksun bırakılması durumlarını ifade etmektedir (Eşkinat, 2013). Bu bakış açısının oluşmasında toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi büyüktür. Nitekim aile içerisinde çocuk bakmak, ev işleri ile uğraşmaktan kadın sorumlu tutulmuş yapılan bu işler ise nitelikli iş sayılmamış ve karşılığında da kadın tarafından herhangi bir ekonomik kazanım elde edilmemiştir (Dökmen, 2009). Toplum içerisinde erkek cinsiyete yönelik ekonomik şiddet kapsamında ise erkeğin maaşının kadın tarafından azımsanması, komşusu ile kıyas yapılması, toplum tarafından ise erkeğin her zaman kadından daha fazla kazanca sahip olması gerektiği yönünde bir algının varoluşunu söyleyebiliriz (Dökmen, 2009).

Eşkinat (2013), "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet" isimli makalesinde 16 boşanmış kadına anket

uygulamış ve bu kadınlardan 10 tanesi eşinin maddi durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını söylemiş; araştırmacı bu durumu kadınların karşılaştığı ekonomik şiddet olarak yorumlamıştır

Cinsel Şiddet

Gerek bulgularının görülmesinin zor olması açısından gerekse bu şiddete uğrayan mağdurun mağduriyetini gizlemeyi tercih etmesi açısından ortaya çıkarılması oldukça zor olan şiddet türü olan cinsel şiddet türünde fail ile mağdur birbirini hiç tanımayan kişiler olabileceği gibi aile içinde eşler arasında da görülebilmektedir. Nitekim aile içi cinsel şiddete kadının istemediği zaman diliminde, istemediği sıklıkta, istemediği birlikteliğe zorlanmasını örnek verebiliriz. Bu cinsel şiddetin aktif yönüdür. Cinsel şiddetin pasif yönüne örnek olarak ise kadının televizyondaki bir manken ile kıyaslanmasını söyleyebiliriz. Görüldüğü gibi cinsel şiddet aktif bir eylem ile ya da pasif şekilde ve eylem olmaksızın gerçekleşebilir. Her iki türünde sonuç cinsel şiddete çıkmaktadır (Polat, 2016).

Erbek ve arkadaşlarının (2004) hazırladığı “Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet” isimli çalışmalarında “EDAM”, “MAHKEME” ve “KONTROL” gruplarından oluşan 3 gruptan Mahkeme gruplarındaki erkeklerin %26’sının bazen, %10’unun çoğunlukla, %6’sının ise her zaman eşlerini cinsel ilişkiye zorladığı ve %66’sının ise, eşlerine karşı fiziksel şiddet uyguladığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar bize cinsel şiddet ile fiziksel şiddetin etkileşim içinde olduğunu, birbirinden etkilenerek bazen de birbirine dönüşerek şiddet dönüşümüne yol açtığını göstermektedir.

İncecik ve arkadaşlarının (2009) hazırlamış olduğu “Eş Şiddeti ve Aile Hekimliği” isimli çalışmalarında erkeklerin daha az cinsel şiddete maruz kaldığını ve yine erkeklerin daha az bu durumu bildirdiklerini ifade etmiştir.

Psikolojik(Duygusal) Şiddet

Bir kişiye karşı baskı, sindirme, üstünlük sağlama ya da cezalandırma amaçlarıyla yöneltilen her türlü tehdit edici, alay edici, aşağılayıcı, küçük düşürücü ve toplumdan soyutlayıcı hareketler psikolojik şiddet olarak ifade edilir(Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008). Bağırarak, karşıdaki kişinin başarısını küçümsemek ya da zayıf yönüyle alay etmek, lakap takmak birer psikolojik şiddet türüne örnektir. Psikolojik şiddet Türkiye’de çok sık karşılaşılan bir durum olması sebebiyle genellikle şiddet türü olarak toplumda kabul edilmeyerek bu davranışı nötrleştirme eğilimi vardır. Yıkım bedene verilmediği içinde belirlenmesi oldukça zordur (Polat, 2016). Ancak Mcgee’nin yapmış olduğu araştırmada çocuklara uygulanan duygusal istismarın, fiziksel istismardan daha fazla çocuğu etkilediği sonucuna ulaşmıştır (Mcgee, 2003, akt.: Özgentürk ve ark., 2012). Bu da bizi “Gönül bir sırça saraydır kırılırsa yapılmaz” atasözüne götürmektedir. Yani duygusal olarak yıpranan birey için söz konusu durum geçse de izi kalacaktır.

Aile İçi Şiddet

Şiddet davranışının aynı aile içerisindeki bireyler arasında gerçekleşmesi durumu, aile içi şiddet olarak ifade edilebilir(Akın, 2013). Şiddetin 3 unsuru bulunur bunlar fail, mağdur ve tanıktan oluşmaktadır.

Aile içerisinde şiddet davranışı genellikle erkekten kadına doğru olmakla birlikte kadından erkeğe doğru şiddet ve eşler arası şiddet şeklinde de görülebilmektedir(Adak, 2013). Aile içinde şiddete genelde kadın, çocuk ve yaşlılar maruz kalmaktadır(Mavili-Aktaş, 2006). Bir örnek ile açıklayacak olursak eşinden şiddet gören bir kadın mağduru, şiddet uygulayan eş faili ve bu şiddet ortamını gören çocuk ise tanığı ifade etmektedir. Dinçer ve Yüksel (2018), “Aile İçi Şiddete Şahit Olan Çocuklar: Bir Alanyazın Derlemesi” isimli çalışmalarında Türkiye’deki kadınların %35,5’ inin hayatlarının bir kesitinde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu sayısal verinin sadece fiziksel şiddeti yansıttığı düşünüldüğünde tüm şiddet türlerinden en az birine maruz kalanların oranının çok daha yüksek olacağı da görülecektir. Görüldüğü üzere şiddet aile içerisinde oldukça yaygın uygulanan bir eylemdir.

Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında Şiddet Döngüsü

Sosyal öğrenme kuramı insanların düşünüp plan yapma, algılayıp eylemde bulunma şekillerinin, öğrenmenin bir ürünü olduğunu savunan öğrenme kuramıdır. 1950 li yıllarda Rotter tarafından temelleri atılan ardından da Bandura tarafından geliştirilen kuramın temel düşüncesi “başkalarını seyrederek çevreden öğrenme” dir. Bu kuram çerçevesinde gözlemlene ve model olarak taklit etme neticesinde davranış öğrenilmektedir. Sosyal öğrenme Kuramında pekiştirici kavramı davranışın gözlemlenmesi ya da model alınması neticesinde öğrenilmesinde üzerinde durulan temel olgudur. Buna göre gözlenen ya da model alınan bir davranışın çevre tarafından olumlu karşılanması, o davranışın içselleştirilerek pekiştirilmesi ve neticesinde tekrar edilmesini sağlarken olumlu karşılanmadığı gözlemlenen davranışın tekrarlanma olasılığı düşük olacaktır. Aile içi şiddet boyutundan sosyal öğrenme kuramını değerlendirecek olursak aile içerisinde gerçekleşen şiddet eylemine karşı çevreden gelen tepkilerin olumsuz olmaması halinde bu eylemin gözlem yoluyla pekiştirilmesi ve neticesinde gözlemlenen davranışın taklit edilmesi ile şiddet döngüsü kaçınılmaz olacaktır (Bayrakçı, 2007).

Çocuk Açısından şiddet döngüsü

Aile içi şiddete maruz kalan çocuk şiddet uygulama eğilimindedir böylelikle şiddet bulaşıcı hale gelmektedir (Bayındır, 2010). Evet şiddet bulaşıcıdır. Bandura’ya (1977) göre çocuk, sosyal öğrenmeyle birlikte şiddeti doğrudan maruz kalarak veya dolaylı yoldan şiddete tanık olarak stresle başa çıkma aracı olarak öğrenir. Bu öğrenme neticesinde arkadaşları, iş ortamı veya evlendiğinde kendi evinde eşine karşı karşılaştığı soruna yönelik sorun çözme

aracı olarak şiddeti kullanır. Bandura'nın da sosyal öğrenme kuramıyla ifade ettiği üzere çocuğun şiddeti öğrenmesi ve kendisi de yetişkinlik döneminde çocuklarına ya da eşine uygulaması neticesinde kendi çocuğu da bu davranışı öğrenmekte ve uygulamaktadır. Bu ise şiddetin sönmeyen ateş gibi kuşaktan kuşağa aktararak canlı tutulmasına yol açmaktadır.

Dinçer ve Yüksel (2018), "Aile İçi Şiddete Tanık Olan Çocuklar: Bir Alanyazın Derlemesi" isimli çalışmada çocuğun aile içerisinde şiddet davranışını Holden'in on sınıflandırmaya ayırarak incelediğini belirtmişlerdir. Bu sınıflandırma aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Çizelge 1: Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Çocuklar
Table 1. Children Victims of Domestic Violence

Tür	Açıklama	Örnek
-Gebeyken maruz kalma	-Gelişmekte olan fetüsün aile içi şiddetten etkilenmesi	-Rahimdeki fetüse saldırı; annenin çok korkması, annenin fetüse zarar geldiğini hissetmesi
-Müdahale etme	-Çocuğun sözel ya da fiziksel olarak şiddeti durdurmaya çalışması	-Durmalarını istemek; anneyi korumak
-Kurban olma	-Çocuğun olay anında sözel ya da fiziksel olarak saldırıya uğraması	-Çocuğun kasten yaralanması; fırlatılan bir objenin yanlışlıkla çocuğa çarpması
-Katılımcı olan	-Çocuk, şiddet eylemine katılmaya zorlanır ya da bir şekilde dahil olur	-Katılmaya zorlama; çocuğu ajan olarak kullanma; anneye alay etmeye katılma
-Görgü tanığı	-Çocuk saldırıyı doğrudan gözlemler	-Saldırığı izleme; sözel tartışılan yapıldıkça orada olma
-Duyma	-Çocuk saldırıyı duyar ancak görmez	-Bağırma, tehditleri ya da nesnelerin kırılma seslerini duyma
-İlk sonuçları gözleme	-Saldırının o andaki sonuçlarını görür	-Yara ya da sakatlık, polis, ambulans, kırılmış eşya, yoğun duygulanım görme
-Sonuçları deneyimleme	-Saldırının bir sonucu olarak kendi hayatındaki değişimleri görür	-Anne depresyonu; ebeveyn tutumunda değişim; babadan ayrılma; taşınmayı deneyimleme
-Hakkında duyma	-Saldırı hakkındaki konuşmaları duyar	-Saldırığı anneden, kardeşten, bir akrabadan ya da başkasından öğrenme

-Görünüşte habersiz	-Bilgi alınan kişiye göre çocuk var olan şiddetten habersizdir	-Saldırının evden uzakta ya da çocuk evde yokken olması; çocuğun uyuduğu düşünülürken olması
---------------------	--	--

Kaynak: (Holden, 2003 akt.: Dinçer ve Yüksel, 2018: 133).

Eşler arası şiddet döngüsü

Şiddet döngüsüne değinen Walker (1999), "Dünyada Psikoloji ve Aile İçi Şiddet" isimli çalışmada eşler arasındaki şiddet döngüsünü 3 aşamada tanımlamıştır:

Gerilim aşaması: Bu aşama şiddet davranışını hazırlayıcı atmosferin oluştuğu aşamadır.

Şiddet aşaması: Bu aşama eşler arasında yaşanan gerilim sonucu şiddet davranışının ortaya çıktığı aşamadır. Şiddeti uygulayan kişi bu aşamada eyleme geçer.

Balayı aşaması: Bu aşama ise şiddeti uygulayan kişinin pişman olduğu ve kendisini eşine affettirmek için türlü çabaya girdiği aşamadır. Şiddet uygulayan kişi bu aşamada genellikle özür diler pişman olduğunu dile getirir ve bir daha böyle bir davranışta bulunmayacağına dair söz vererek kendisini affettirir fakat durum uygulamada böyle olmaz ve bir kez şiddet uyguladıktan sonra genelde bu davranış tekrarlanmaktadır.

Sosyal öğrenme kuramı açısından eşler arasında yaşanan şiddet dönüşümünü ilişkilendirecek olursak birey çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından kendisine bir şiddet eylemi yöneltilirse dahi ebeveynleri arasındaki karı-koca ilişkisini gözlemleyebilmekte, erkek çocuk babasının annesine davrandığı gibi eşine davranıp eşinin de annesi gibi karşılık vermesini bekleyebilmekte, kız çocuk ise annesinin babasına davranışını gözlemleyip kendi evlilik yaşantısında eşine benzer davranış gösterebilmektedir. Eşinden şiddet gören tarafın bu durumu kabul etmesi halinde ise şiddet uygulayanın bu durumu sosyal öğrenme ile gözlemleyerek eylemi tekrar etmesi ise şiddet döngüsüne yol açacaktır.

Şiddet Türleri Arasında Yaşanan Dönüşüm

Şiddet davranışı yalnızca kendi kapsamı ile sınırlı kalmayıp diğer şiddet türleri ile de etkileşim içerisindedir. Yani bir şiddet türü bir diğer şiddet türünü tetikleyebilir ya da diğer şiddet türlerinden beslenebilir. Bu ise şiddet türleri arasında bir dönüşümü meydana getirmektedir. Örneğin eşler arasında yaşanan gerilimin yükselmesi sonucunda psikolojik şiddet ortaya çıkabilir. Bu süreç bazen yalnızca birbirine bağırma ya da rahatsız olunan durumu dile getirmekle sona erebilir fakat çoğu tartışmada taraflar hatalı olduğunu kabul etmemekte ve kendini savunma eğilimine girmektedir. Sonuçta ise gerilimin şiddeti giderek artmakta, öfke sonucunda da fiziksel şiddet ortaya çıkabilmektedir. Bu örnekte fiziksel şiddetin psikolojik şiddetten beslendiği görülmektedir. Öte yandan şiddet türleri arasında yaşanan dönüşüm neticesinde yaşanan aile içi şiddet vakalarına bakıldığında

aynı anda birden fazla aile içi şiddet türü görülebildiği bu durum neticesinde ise aile içinde görülen şiddet davranışının etkisinin arttığı ifade edilebilir.

Toplumsal açıdan bakıldığında gerek aile içi şiddet türlerine gerekse aile içi şiddete yeterince farkındalık oluşmamıştır. Öyle ki bazı davranışları şiddet olarak kabul edip bazılarına haklı gerekçeler bulma eğilimi bunun göstergesidir.

Yapılan bu makale derlemesi ile aile içi şiddet türlerinin ve aile içi şiddete yol açan faktörlerin toplumdaki bilinirliğinin artırılması ile aile içinde yaşanan şiddetin oluşturduğu döngüye yönelik farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Öyle ki eğer şiddet döngüsünün önüne geçilebilirse toplum içinde var olan şiddet davranışını uygulayan kuşağın ardından süreç içinde şiddet davranışı da sönecektir.

Yöntem

Bu çalışma sistematik derleme olarak hazırlanmıştır. Konu ile alakası bulunan şiddet, aile içi şiddet, şiddet türleri ve şiddet döngüsü anahtar kelimeleri ile Dergipark ve Google Akademik veri tabanları üzerinden yapılan araştırma neticesinde konu ile ilgisi bulunan materyaller çalışmaya dahil edilmiştir. Sistematik Derleme, bir sorunun yanıtını aramak, ya da bir soruna çözüm getirmek üzere ilgili alandaki tüm çalışmaların ayrıntılı bir biçimde incelenmesi, çalışmaya dahil edilmek üzere dahil etme kriterlerinin belirlenmesi, çalışmaya dahil edilmeyecek içeriklere yönelik de dışlama kriterlerinin belirlenmesi sonucunda derlemeye dahil edilen araştırmaların sentez edilmiş biçimidir (Burns ve Grove, 2007; Centre for reviews and Dissemination[CRD], 2008; Higgins ve Green, 2011, akt.: Karaçam, 2013).

Çalışmanın yöntem basamakları belirlenirken Joanna Briggs Enstitüsü'nün belirlemiş olduğu sistematik derleme aşamalarından faydalanılmıştır. Bunlar, araştırma önerisinin hazırlığı, araştırılacak problemin belirlenmesi, konuyla ilgili verilerin taranmasında kullanılacak kriterlerin belirlenmesi, uygun bulunan verinin ele alınmasında izlenecek stratejinin belirlenmesi, birincil çalışmanın kalite değerlendirmesi ile ilgili yolların kurulması, çözümlenen verilerin ayrıntılandırılması, sentez ve özet aşamalarından oluşmaktadır (Joanna Briggs Enstitüsü; Kitchenham, 2004: 4-18; Roberts, 2010: 86, akt.: Akarçay-Ulutaş, 2020). Çalışmada aşağıdaki soruların cevapları araştırılmaya çalışılmıştır:

Aile kurumunun işlevleri nelerdir, aile içerisindeki roller nelerdir?

Aile içi şiddete yol açan risk faktörleri nelerdir?

Aile içerisinde görülen şiddet döngüsü ne anlama gelmektedir, hangi alt boyutları içermektedir?

İlgili literatürün incelenmesi aşamasında göz önünde bulundurulacak çalışmaya dahil etme kriterleri şu maddelerden oluşmaktadır:

Ulusal ya da uluslararası platformda hakemli dergide yayımlanmış olan makaleler çalışmaya dahil edilmiştir.

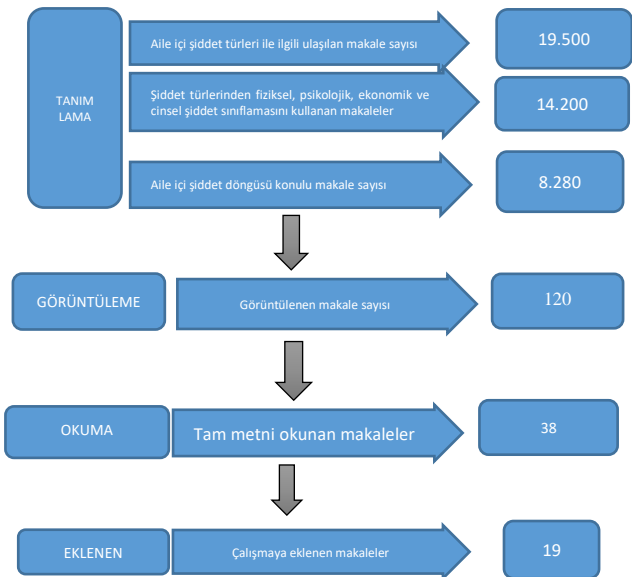
Şiddet davranışı ailede, mahallede, okulda, bakım veren kurumda ya da sosyal medyada; çocuğa, kadına, erkeğe, yaşlıya hayvana yönelik farklı mekanlarda farklı kişilere farklı kişiler tarafından gerçekleştirilen bu kadar geniş bir olgu olan şiddet davranışı en fazla aile içerisinde ve aile bireyleri arasında gerçekleşmesi sebebi ile çalışmamız aile içinde görülen şiddet ile sınırlı tutulmuştur.

Şiddet türleri sınıflamasında da farklılık bulunmaktadır. Farklı şiddet türleri sınıflamasından fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet sınıflamasını içeren çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir.

Bir diğer dahil edilme kriteri ise Şiddet döngüsü konusunda olmuştur. Nitekim çalışma aile içerisinde görülen şiddet döngüsü ile sınırlı tutulmuştur. Bu kapsamda ailede ebeveynler arasında görülen Walker'in tanımladığı şiddet döngüsü, çocuğun sosyal öğrenmeyle öğrendiği şiddet ve yetişkinliğinde bu şiddeti uygulayarak oluşturduğu döngü ile şiddet türleri arasında görülen dönüşüm konuları çalışmaya dahil edilirken kan davasının da bir nevi intikam duygusuna dönüşerek ölç alma isteği neticesinde kısır döngüye dönüşmesi de şiddet döngüsüne yol açmasına karşın aynı aile üyeleri arasında gerçekleşmemesi nedeni ile çalışmaya dahil edilmemiştir.

Çalışmaya 1999-2019 zaman aralığındaki konu ile ilgili makaleler dahil edilmiştir.

Çalışma kapsamında dergi park ve Google akademik veri tabanları aracılığı ile yapılan taramada "aile", "şiddet", "aile içi şiddet", "Şiddet türleri" ve "aile içi şiddet döngüsü" anahtar kavramlarının farklı versiyonları ile yapılan taramada kavramların Türkçe karşılıkları aranmıştır. Yapılan literatür taramasında elde edilen makalelerin değerlendirilmesi şu aşamaları izlemiştir:

Şekil 1: Araştırmaya ait izlenen sistematik derleme adımlarını gösteren basamaklar.

Figure 1. Steps showing the systematic review steps followed for the study.

Anahtar kelimeler kullanılarak yapılan taramanın neticesinde geniş çapta elde edilen literatür bilgisi sonucunda ulaşılan makaleler arasından aile içi şiddet türlerini ve aile içi şiddet döngüsünü içeren makaleler diğer makalelerden ayıklanarak çalışmada yer verilmiştir. Bu ayıklama işlemi ise çalışmada belirtilen dahil etme kriterleri kullanılmıştır. Süre olarak 1999-2019 yılları arasında yayımlanmış makaleler değerlendirmeye alınmıştır. Bu kapsamda konu ile ilgili 120 makale görüntülenmiş ve özet kısımları ve yöntem kısımları okunmuş, içeriğine bakılmıştır. Görüntülenen makaleler arasından tamamı okunan makale sayısı ise 38'dir. Okunan 38 makaleden 19 tanesi çalışmaya dahil edilmiş ve dahil edilen 19 makaleye çalışmanın bulgular kısmında yer verilmiştir. Yer verilen 19 makale bulgular kısmında makalelerin yayımlanma tarihine göre sistematik bir şekilde eskiden yeniye doğru olmak şartıyla sıralanmıştır.

Bulgular

Çizelge 1: Araştırmada yer verilen makalelere ait bilgiler
Table 1. Information on the articles included in the research

Çalışma Adı	Araştırma Tasarımı	Araştırma Konusu	Yayın Yılı
Psychology and domestic violence around the world	Nitel	Eşler arasında görülen şiddet döngüsü	1999
Şiddet olgusu üzerine	Nitel	Şiddet Sınıflamaları	2001
Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: The mediating effects of early aggression, antisocial personality, and alcohol problems	Nitel	Çocukluğunda şiddet gören bireyin oluşturduğu şiddet döngüsü ve alkol sorunları	2003
Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları.	Nitel	Şiddete tanık olarak döngü oluşturan çocuk	2004
Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma	Nitel	Çocukluğunda şiddete maruz kalan bireylerin yetişkinliklerinde şiddet uygulama düzeylerinin incelenmesi	2004
Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız	Nitel	Aile içerisinde eşinden fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar ve şiddet döngüsü	2006

Eş şiddeti ve aile hekimliği	Nitel	Şiddete yol açan faktörler ve şiddet türleri	2009
Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri	Nitel	Ailenin işlevleri	2011
Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi	Nitel	Sosyal öğrenme teorisi ve şiddete maruz kalan çocuk ilişkisi	2012
Osmanlıda aile bireylerinin görevleri ve sorumlulukları	Nitel	Evlilik ve ailedeki eşlerin rol ve görevleri	2012
Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi çocuk koruma biriminin bir yıllık deneyimi	Nitel	İstismar ve ihmale uğrayan çocukların incelenmesi	2012
Beden sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet	Nitel	Toplumda uygulanana gelen cinsiyet rolleri	2013
Türkiye'de kadına yönelik ekonomik şiddet (Boşanmış kadınlara yönelik araştırma)	Nitel	Boşanmış kadınlara uygulanan anket ile ekonomik istismara uğrayıp uğramadığının saptanması	2013
Madalyonun öteki yüzü: erkeğe yönelik şiddet	Nitel	Erkeğe uygulanan şiddet	2013
Şiddet	Nitel	Farklı şiddet sınıflamaları	2016
Kadına Yönelik Şiddet	Nitel	Kadına uygulanan şiddet türleri	2016
Farklı boyutlarıyla şiddet	Nitel	Şiddet türleri ve risk faktörleri	2017
Aile içi şiddete tanık olan çocuklar: bir alanyazın derlemesi	Nitel	Çocuğun sosyal öğrenmeyle öğrendiği şiddet ve şiddet döngüsü	2018
Yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler	Nitel	Aile içi şiddete yol açan risk faktörleri	2019

Çalışmaya dahil edilen makalelerin yöntemlerine bakıldığında 19 makaleden 12 sinin nitel araştırma modelini benimsediği 7 makalenin ise nicel araştırma modelini benimsediği görülmüştür. Sırası ile değinecek olursak "Psychology And Domestic Violence Around The World" isimli makalede Walker (1999), şiddet döngüsü olarak eşler arasında yaşanan şiddet döngüsünü işlemiş ve sırasıyla gerilim, şiddet ve balayı aşamalarından oluştuğunu belirtmiştir. "Şiddet Olgusu Üzerine" isimli makalede Kocacık (2001), sağlıklı bir ilişkide de çatışmanın yaşanabileceğini, önemli olanın ise yaşanan çatışmayı şiddete başvurmadan sağlıklı yollarla çözmenin önemini vurgulamıştır. "Intimate Partner Violence Among Abused And Neglected Children In Young Adulthood: The Mediating Effects Of Early Aggression, Antisocial Personality, Hostility And Alcohol Problems" isimli makalede White ve Widom (2003), 961 kişiye uyguladıkları çalışmalarında 12 yaşından önce istismara uğramış bireylerin yetişkinlik döneminde daha fazla şiddete başvurma, şiddet davranışında ise ilk eyleme geçen taraf olma eğiliminde olduğu ifade edilmiş ayrıca çocukluk döneminde istismar edilenlerin yetişkinliğinde alkol bağımlılığı riskinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. "Aile İçinde Öfke Ve Saldırganlığın Yansımaları" isimli makalede Kaymak Özmen (2004), aile içerisinde görülen saldırganlığın çoğunlukla kadına ve çocuğa yöneltildiği sonucuna ulaşmıştır. "Kadına Yönelik Fiziksel Ve Cinsel Şiddet: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma" isimli makalede Erbek ve arkadaşları (2004), evlilik danışma merkezinde terapi alan 50 çift ile EDAM grubunu, mahkeme tarafından evlilik danışma merkezine gönderilen 50 çift ile MAHKEME grubunu ve 50 çift ile de Kontrol grubunu oluşturmuştur yapılan çalışmada EDAM ve KONTROL grubunun saldırganlık eğilimlerinin yüksek olduğu, beklenenin aksine MAHKEME grubunda ise öfke ve saldırganlık eğiliminin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca EDAM ve MAHKEME grubundaki kadınların eşlerinden fiziksel ve cinsel şiddete uğrama durumunun daha yüksek olduğu elde edilen bulgular arasındadır. "Aile İçi Fiziksel Şiddet Ve Kadın Hastalarımız" isimli makalede Vahip ve Doğanavşargil (2006), ilk defa psikiyatri polikliniğine başvuran 100 kadın ile çalışma yapmış ve polikliniğe başvuran 100 kadının 63'ünün çocukluk döneminde, 62'sinin evlilik döneminde en az bir kez olmak üzere fiziksel şiddete maruz kaldığını, 51'inin ise kendi çocuğuna fiziksel şiddet davranışı yönelttiğini saptamışlardır. "Eş Şiddeti ve Aile Hekimliği" isimli makalede İncecik ve arkadaşları (2009), aile hekimlerinin aile içi şiddetin önlenmesindeki önemi ortaya konmuştur. "Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri" isimli makalede Kır (2011), ailenin işlevlerini biyolojik, psikolojik, toplumsal, eğitim, kültürel, ekonomik ana başlıkları altında ifade etmiştir. "Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi" isimli makalede Özgentürk ve arkadaşları (2012), sosyal öğrenme ile çocuğun şiddet davranışını öğrenerek aile içi şiddet döngüsü oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. "Osmanlıda Aile Bireylerinin Görevleri ve Sorumlulukları" isimli makalede Kaya (2012), eşlerin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları arasında

sadakatın, güvenin, hürmetin ve yardımlaşmanın olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. "Çocuk İstismarı Ve İhmal Olgularımızın Demografik Ve Klinik Özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi" isimli makalede Koç ve arkadaşları (2012), 2009-2010 yıllarında Ege Üniversitesinde bulunun Çocuk Koruma Birimi'ne yöneltilen 46 kız ve 48 erkek olmak üzere toplam 94 çocuk istismar mağdurunu incelemesi neticesinde fiziksel istismarı gerçekleştiren kişinin, olguların %67'sinde baba olduğu ve cinsel istismar olgularının ise %59'unun yabancı kişi tarafından gerçekleştirildiği ve cinsel istismar mağdurlarının ise %56,8'inin kız çocuğu olduğu bulgusunu elde etmiştir. "Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet" isimli makalede Bayhan (2013), bireyin içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını aile içerisinde sosyalleşmeyle öğreneceği sonucuna ulaşmıştır. "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma)" isimli makalede Eşkinat (2013), 16 boşanmış kadına anket uygulamış ve 10 tanesinin eşinin maddi kazancını bilmediği bulgusuna ulaşmıştır. "Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet" isimli makalede Adak (2013), erkeğinde partneri tarafından şiddete maruz kaldığını ancak bu durumu daha fazla gizleme eğiliminde olduğunu belirtmiştir. "Şiddet" isimli makalede Polat (2016), şiddet türlerini iki farklı sınıflamada incelemiştir. "Kadına Yönelik Şiddet" isimli makalede Akkaş ve Uyanık(2016), kadına yönelik şiddet türlerinin fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olduğunu ifade etmiştir. "Farklı Boyutlarıyla Şiddet" isimli makalede Limnili ve Özçakar (2017), şiddet türlerini fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olarak belirtmiştir. "Aile İçi Şiddete Şahit Olan Çocuklar: Bir Alanyazın Derlemesi" isimli makalede Dinçer ve Yüksel (2018), annesinin şiddete maruz kaldığına tanık olan çocuğun gelişimsel sorunlar yaşadığı bulgusunu elde etmiş ve bu çocuklara yönelik uygulanabilecek çalışmalar ifade edilmiştir. "Yeni Evli Çiftlerin Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları Ve İlişkili Faktörler" isimli makalede Altıntop ve Adana (2019), 144 bireye anket uygulamış ve aile içerisinde çalışmayanların çalışan bireylere oranla şiddeti daha fazla genelleştirdiği, ilköğretim ve daha düşük seviyede eğitim görenlerin üniversite ve üzeri eğitime sahip olan bireylere göre daha çok olumsuz görüşe sahip olduğu ve yerleşme olarak köyde yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha fazla olumsuz düşündüğü ve şiddeti olağanlaştırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın birinci sorusu olan aile kurumunun işlevleri nelerdir, aile içerisindeki roller nelerdir? Sorusu bağlamında yapılan literatür incelemesinde Bayer (2013) aile kurumunun bir işlevi olarak içinde bulunduğu toplumsal yapının kültürünün çocuğa sosyalleşme süreci çerçevesinde aktarılmasını sağlayan toplumsal yapı olduğunu vurgulamıştır. Nitekim aile içerisinde meydana gelen çocuğun içinde bulunduğu toplumun kültürel yargılarını ebeveynleri tarafından edinmesi çocuğun ilk sosyalleşme sürecini başlattığı yorumunda bulunabiliriz. Karataş (2021) biyolojik açıdan cinsellik ve doğurganlık

işlevinden bahsetmektedir. Toplumsal yapı içerisinde Cinsel haz ve çocuk dünyaya getirerek neslin devamlılığını sağlayan kurumun aile olması ailenin bu işlevini ön plana çıkarmaktadır. Burada önemli olan husus çocuk ihmali ve istismarıdır. Yeni evlenen çiftlere toplum tarafından çocuk dünyaya getirmelerine yönelik toplumsal baskı ile karşılaşılabilir. Ancak bu durumun çocuk ihmali ve istismarına yol açmaması gerekmektedir. Ebeveynler çocuk dünyaya getirirken mevcut yaşam koşullarını, içinde buldukları psikososyal koşullarını, problemle baş etme mekanizmalarını vb. durumları göz önünde bulundurmaları dünyaya gelen çocuğun ihmali ve istismarını önlemeye yönelik atılacak bir adım olarak düşünülmektedir. Kır (2011) çalışmasında ailenin biyolojik işlevi kapsamında cinsellik ve neslin devamını sağlayıcı işlevine ek olarak koruyuculuk işlevine de değinmiştir. Bu ise aile üyelerinin her türlü fiziksel tehlikeye maruz bırakılmaması bu faktörlere karşı aile fertlerinin korunması olarak ifade edilebilir. Yine Kır (2011) ailenin psikolojik işlevi sınıflandırmasında sıcak yuva ve duygusal doyum sağlama, sevgi, öz saygıyı geliştirme işlevlerine yer vermiştir. Tüm bu işlevle göz önünde bulundurulduğunda aile kurumunun bu işlevlerinde meydana gelen bozulma ya da aksamanın aile içi ihmale ya da şiddet eylemine yol açacağı düşünülmektedir. Daha açık ifade edecek olursak ailenin biyolojik işlevlerinde meydana gelen bozulmanın fiziksel ya da cinsel şiddete, psikolojik işlevlerinde meydana gelen aksaklığın psikolojik(duygusal) ihmale ya da istismara yine ekonomik işlevleri arasında meydana gelen aksamanın ise ekonomik şiddete yol açacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci sorusunu aile içi şiddete yol açan risk faktörleri nelerdir? Sorusu oluşturmaktadır. Dinçer ve Yüksel (2018) aile içi şiddete neden olan risk faktörleri arasında düşük sosyo-ekonomik gelir düzeyine değinmiştir. Hanenin gelir düzeyi çocuk ihmali ve istismarı açısından doğrudan ya da dolaylı etkisi olan bir kriterdir. Ebeveynler gelirleri doğrultusunda çocuğun beslenmesi, temizliği ya da barınma koşullarını sağlayabilmekte bu sebeple gelir düzeyinde yaşanan yetersizlik çocuğun beslenmesi, barınma koşulları gibi temel fizyolojik ihtiyaçların karşılanması konusunda yetersizliğe sebep olacak dolayısıyla çocuk ihmaline sebep olacak risk unsuru olarak düşünülmektedir. Öte yandan ekonomik yetersizlik yaşayan ebeveynlerin karşılaştığı bu stres faktörü sebebiyle psikososyal açıdan sorun çözme becerisinin etkilenebileceği neticesinde sorun çözme aracı olarak şiddete başvurması halinde istismar eylemi kaçınılmaz olacaktır. Altıntop ve Adana (2019) yürüttükleri çalışmalarında aile içi şiddete sebep olan risk unsuru olarak ebeveynlerin çalışma durumuna değinmiş, çalışmayan ebeveynin şiddet uygulama riskinin çalışan ebeveyne oranla daha fazla olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Çalışmayan ebeveynlerin bulunduğu ailelerde aile bireyleri daha az dışarı çıkmakta daha az sosyalleşmekte zamanını evde geçiren ebeveynlerin ise aile üleriyle daha fazla vakit geçirmesine yol açmaktadır. Günün önemli kısmında birlikte olan aile üyeleri arasında ise

tartışmaların arttığını ifade edebiliriz. Çalışmayan ebeveynin çocuğu ile geçirdiği vaktin artması, çocuktan gelen stres faktörü nedeniyle ebeveynin tahammül düzeyinin düşmesine neden olabilir bunun karşısında ise çocuğuna bir yaptırım aracı olarak şiddet eylemine başvurabileceği düşünülmektedir. Yine Altıntop ve Adana (2019), yapmış oldukları çalışmalarında eğitim seviyesi olarak ilköğretim ve daha düşük seviyede eğitime sahip olanların üniversite de okuyan ve daha ileri eğitime sahip olan bireylere kıyasla daha fazla şiddet uygulama potansiyeli olduğunu belirtmiştir. Şiddet öğrenilen bir davranış olmakla birlikte bireylerin eğitilmesi ile şiddetin azalabileceği yapılan çalışmada desteklenir niteliktedir. Nitekim eğitim birçok noktada bireyi yalnızca zihinsel değil aynı zamanda duygusal, psikolojik, ahlaki, toplumsal vb. birçok açıdan da gelişime tabi tutmaktadır. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığının 2000 yılında aile içi şiddete yönelik yaptığı çalışmada aile içindeki ebeveynlerin alkol kullanıyor olması, ailedeki erkeğin eğitim seviyesinin düşüklüğü ve aile içerisindeki üye sayısının fazlalığının aile içi şiddete yol açtığı sonucuna ulaşmıştır(T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2000). Bu sonuç ise bize, alkol kullanımı, aile üyelerinin eğitim seviyesinin düşüklüğü ve aile üyelerinin sayısının fazlalığının birer aile içi şiddete yol açan risk faktörleri arasında olduğunu göstermektedir. Alkol kullanımının bireyin davranışlarını ve düşünme yetisini etkilediği bilinmektedir. Bireyin ayırt etme yetisini azaltan alkol kullanımının ise aile içi şiddete yol açma ihtimali yüksektir. Ailede yaşayan kişi sayısının fazla olmasının ise olumlu yönleri olduğu gibi olumsuz yanları da ortaya çıkmaktadır. Nitekim aile içerisindeki tüm bireyler olumlu düzeyde birbiriyle anlaşamayabilir. Aile birey sayısının artması ise bu riski artırır niteliktedir.

Araştırmanın üçüncü sorusunda aile içerisinde görülen şiddet döngüsü ne anlama gelmektedir, hangi alt boyutları içermektedir? Sorusu yer almaktadır. Koç ve arkadaşları (2012), makalelerinde istismar mağduru 89 çocuk ile yaptığı 1 yıllık çalışmalarında istismar uygulayan bireylerin %36'sının çocukluk döneminde kendilerinin de istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç ise bizi şiddet döngüsü kavramına götürmektedir. Güleç, Topaloğlu, Ünsal ve Altıntaş (2012), çocukluk çağında bir şiddet eylemine maruz kalan bireyin yetişkinlik döneminde çeşitli psikolojik ve sosyal uyum sorunları yaşadıklarını, madde kullanımına yönelebildikleri ve suç eylemine yönelebildikleri gibi aile içerisinde de çocuklukta gözlemleyerek edindikleri bu şiddet eylemini problem çözme aracı olarak eşlerine ya da çocuklarına karşı kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Bu durum ise bizi sosyal öğrenme kuramı kapsamında meydana gelen şiddet döngüsü kavramına götürmektedir. Walker (1999), Eşi tarafından şiddete maruz kalan kişinin bu durumu kabullenip eşini affetmesinin ardından şiddet uygulayan eşin bu eylemi devam ettirmekte olduğunu ve öğrenilmiş çaresizlik neticesinde şiddete maruz kalan tarafın ise yine eşini affettiğini bu durumun ise şiddet davranışı içerisinde kısır döngüye yol açtığını vurgulamaktadır. Walker'ın ifade

ettiği eşler arasında yaşanan şiddet döngüsü kavramında şiddeti uygulayan taraf pişman olsa dahi pişmanlığı kendini affettirene kadar sürmekte daha sonrasında ise yine bu davranışı tekrarlama eğiliminde olmaktadır. Görüldüğü üzere eşler arasında yaşanan şiddet davranışında görmezden gelmek, sorunu çözmeden eşini affetmek soruna çözüm getirmemektedir. Bu durumda gerekirse bir aile danışmanından yardım almak fayda sağlayabilmektedir. Öte yandan önlem alınmadığında ise gerek sosyal çevremizde gerekse sosyal medya aracılığıyla yaşanan partner şiddetinin cinayete varacak boyutlara ulaştığı örnekleri sıklıkla görmekteyiz.

Konuyla ilgisi bulunan gerek nitel araştırmaların gerekse nicel araştırmaların ortak noktasını aile içerisinde görülen şiddet döngüsü oluşturmaktadır. Bu kapsamda aile içerisinde görülen şiddet davranışını çocuğun öğrendiği ve çocuğun ileride bir sorunla karşılaşması durumunda çözüm için şiddete başvurduğu görülmüştür. Ayrıca Walker (1999) ise eşler arasında öncelikle gerilimin oluştuğunu ardından şiddet davranışının sergilendiğini ardından ise şiddet uygulayanın kendini şiddete maruz kalana affettirdiği ve daha sonra tekrar şiddet uygulayarak döngü oluşturduğunu belirtmiştir.

Şiddet toplumda yaygın olarak görülen bir davranışlar dizisidir. Bu davranışlar dizisinin fiziksel, sosyal, cinsel ve ekonomik olmak üzere farklı etkileri bulunmaktadır. Bu farklı etkiler ise şiddet türlerini oluşturmaktadır. Fiziksel, sosyal, cinsel ya da ekonomik şiddet türleri gerek maruz kalana gerekse tanık olana farklı zararları bulunmaktadır. Bu zarara birey doğrudan maruz kaldığı gibi dolaylı yollardan görerek ya da duyarak da tanık olabilir ve sonuçta bu davranıştan etkilenmektedir. Bu etki ise kişide tepkiye dönüşebilmekte yani şiddete maruz kalan kişi kendini suçlayabilmekte ya da bu davranışı tekrarlayarak başkalarına aktarabilmektedir. Eşler arasında ise şiddet uygulayan taraf pişman olup kendini affettirmektedir. Ayrıca şiddet türleri birbirinden etkilenmektedir. Tam da bu noktada döngüsü kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada şiddet döngüsü kavramı; eşler arasındaki şiddet döngüsü, çocuk açısından şiddet döngüsü ve şiddet türleri arasında yaşanan dönüşüm olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir.

Bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı istismar veya ihmal davranışının yetişkin dönemdeki uygulanan yakın partner şiddetine etkisini inceleyen White ve Widom (2003), istismar veya ihmale uğramış çocukların yetişkinlik döneminde yakın partner şiddetine daha yatkın oldukları ve ilk vurma ya da bir şey fırlatma davranışını başlatan taraf olma durumunun çocukluğunda herhangi bir istismara ve ihmale uğramamış bireylere oranla daha fazla meyilli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çocuk açısından ortaya çıkan bu durum ise şiddet döngüsünü gündeme getirmektedir. O halde şiddet döngüsünün bu türünü engellemenin yolu aile içi şiddeti önlemekten geçecektir. Yani aile içi şiddetin önlenmesi sonucunda çocuk daha az şiddet davranışına maruz olacak ve bu davranışı daha az öğrenecektir.

Aile içi şiddet gerek ailede yetişen çocuk açısından gerekse eşler arasındaki ilişki açısından kritik etki ve öneme sahip olan, ortadan kaldırılmadığında ise çok ciddi boyutlara ulaşan bir toplumsal sorundur. Öyle ki şiddet türleri de birbirini beslemekte ve birbirini tetiklemektedir. Bu kapsamda şiddet türlerinin birinin göz ardı edilmesi diğerlerinin kabul edilmesi tutumu toplumdaki şiddet algısını yok etmek yolunda boşa kürek çekmekten öteye gidilememesine yol açmaktadır. Devlet tarafından şiddet davranışıyla ilgili cezaların ağırlaştırılması bu davranışın işlenmesinde caydırıcı etkiye yol açabilmektedir. Ancak öncelikli hedef şiddet davranışının hiç doğmadan engellenmesi ve böylece mağduriyetin önüne geçilmesi hedef koşulmalıdır. Ayrıca bu şiddet türlerinin birbirini tetiklemesi sebebiyle hepsine eşit mesafede karşı konulması ve bu karşı duruşun yine bireysel, ailesel, toplumsal ve devlet boyutunda tepkiye dönüşmesi neticesinde şiddet davranışının önüne geçilecektir.

Araştırma aile içinde görülen şiddet döngüsü ile sınırlı tutulmuştur. Kan davası da öç alma iç güdüsü ile mağdur olan tarafın saldırıya geçmesi sonucunda döngü oluşturur. Bu şiddet döngüsü türü ise aile içerisinde gerçekleşmemesi nedeni ile çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırmacılar sonraki çalışmalarda şiddet döngüsü türleri noktasında kan davasını da şiddet döngüsü türü olarak araştırması önerilir.

Kaynaklar

- Adak, N. (2000). *Değişen Toplumda Değişen Aile*. Siyasal Yayınevi.
- Adak, N. (2013). Madalyonun öteki yüzü: erkeğe yönelik şiddet. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16 (2), 1-28.
- Akarçay-Ulutaş, D. (2020). Sosyal hizmette kültürel yetkinlik eğitimi: içeriğe yönelik bir sistematik derleme çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 31 (3), 1248-1277.
- Akın, M. (2013). Aile içi şiddet. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71 (1), 27-41.
- Akkaş, İ. ve Uyanık, Z. (2016). Kadına yönelik şiddet. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 32-42.
- Altıntop, Ö. ve Adana, F. (2019). Yeni evli çiftlerin aile içi şiddete yönelik tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 8 (3), 268-276.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-hall.
- Bayhan, V. (2013). Beden sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet. *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, 16 (63), 147-164.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (14), 198-210.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şirnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8), 101-129.
- Can, İ. (2013). Tarih, toplum ve kültür bağlamında aile ve kadın. M. Aydın, (Ed), *Sistematik Aile Sosyolojisi* içinde (ss.215-248). Çizgi Kitabevi.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1990). *Resmî Gazete*, 22184, 27/01/1995.
- Diñçer, F. ve Yüksel, M. (2018). Aile içi şiddete şahit olan çocuklar: bir alanyazın derlemesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 130-141.
- Dökmen, Z.Y. (2009). *Toplumsal Cinsiyet* (6. Baskı). Remzi Kitabevi.

- Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu: Özet (2002). *Genova: World Health Organization*.
- Erbek, E., Eradamlar, N., Beştepe, E., Akar, H. ve Alpkan, L. (2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 17 (4), 196-204.
- Eşkinat, R. (2013). Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet (Boşanmış kadınlara yönelik araştırma). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 289-302.
- Güleç H. , Topaloğlu M. , Ünsal D. , Altıntaş M. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1): 112-137.
- İncecik, Y., Kurdak, H., Özcan, S., Akpınar, E., Saatçi, E. ve Bozdemir, N. (2009). Eş şiddeti ve aile hekimliği. Türkiye Aile Hekimliği ve Birinci Basamak Sağlık Dergisi, 3(1), 1-8.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara.
- Kaya, U. (2012). Osmanlıda aile bireylerinin görevleri ve sorumlulukları. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 477-513.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37 (2), 27-39.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6 (1), 26-33.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 381-404.
- Koca, M. (2021). Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarının Yaşam Doyumu ve Saldırganlıkla ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 123-140.
- Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2 (1), 1-7.
- Koç, F. ve Solak, U. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi çocuk Koruma Birimi’nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 47 (3), 119-124.
- Limnili, G. ve Özçakar, N. (2017). Farklı boyutlarıyla şiddet. *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi*, 9 (2), 55-60.
- Mavili-Aktaş, A. (2006). *Aile İçi Şiddet*. (1. Baskı). Elma Yayınevi.
- Özgentürk, İ., Karğın, V. ve Baltacı, H. (2012). Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14 (4), 55-77.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 15-34.
- T.C. Anayasası (1982). *Resmî Gazete*, 17863, 9/11/1982.
- Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (2), 107-114.
- Walker, L. E. (1999). Psychology and domestic violence around the world. *American Psychologist*, 54 (1), 21-29.
- White, H. R., ve Widom, C. S. (2003). Intimate partner violence among abused and neglected children in young adulthood: The mediating effects of early aggression, antisocial personality, hostility and alcohol problems. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 29 (4): 332-345.